

ТЕОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

УДК 340.132

Ростислав Бундз

Національний університет “Львівська політехніка”,
асистент кафедри кримінального права та процесу

Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти,
кандидат юридичних наук

rostyslav.o.bundz@lpnu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3651-4068>

ВИЗНАННЯ І ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ ТА АРБІТРАЖІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

<http://doi.org/10.23939/law2023.38.017>

© Бундз Р., 2023

У статті виокремлено актуальну проблему визнання і виконання рішень іноземних судів та арбітражів на території України – обставини, які унеможливають, чи ускладнюють таке виконання.

Питання щодо визнання та виконання судових рішень іноземних держав в Україні сьогодні не втрачає своєї актуальності. Рішення іноземного суду визнається і виконується в Україні, якщо його визнання і виконання передбачено міжнародними договорами України. Рішення іноземного суду може бути примусово виконано в Україні протягом трьох років з дня набрання ним законної сили. Клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду подається в порядку, передбаченому міжнародними договорами України. Якщо зазначена заява та подані до неї документи не зареєстровані відповідно до вимог, передбачених законодавством, або до неї подано не всі необхідні документи, відповідний суд України повертає їх бенефіціару (його представнику) без розгляду. Питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду за клопотанням бенефіціара розглядається Апеляційним судом Автономної Республіки Крим, апеляційними обласними, Київським та Севастопольським міськими судами за місцем постійного чи тимчасового проживання або перебування (місцезнаходження) боржника. У разі неможливості визначення місцезнаходження боржника питання про надання допуску до примусового виконання рішення іноземного суду розглядається відповідним судом України за місцезнаходженням майна боржника в Україні. Процедура визнання та надання згоди на виконання рішень іноземних судів, виходячи з положень національного законодавства, є більш спрощеною за своїм змістом від аналогічної стосовно рішень міжнародних арбітражів. Необхідність визнання та виконання судового рішення іноземної держави пов'язана зі здійсненням захисту права фізичної та юридичної особи на підставі відповідного рішення на території України.

Ключові слова: визнання; міжнародне співробітництво; виконання; судові рішення; іноземні суди.

Постановка проблеми. Україна, як і будь-яка інша держава, зобов'язана виконувати рішення іноземних судів у рамках своїх міжнародних зобов'язань. Проте виконання таких рішень часто зіткнулося з певними проблемами в Україні. Деякі з найбільш поширених проблем на сьогодні включають відсутність ефективної системи виконання, відсутність відповідальності, питання правопорядку, нестабільність законодавства.

Аналіз дослідження проблеми. Теоретичні аспекти проблеми та окремі загальні питання визнання і виконання рішень іноземних судів в Україні були представлені в низці праць таких авторів, як Н. І. Маришева, А. І. Муранов, С. Я. Фурса, М. Й. Штефан, Л. П. Ануфрієва, Т. Я. Фортуна, М. М. Богуславський, Л. В. Чубарев та інші. Попри вагомий доробок означених авторів у досліджуваній сфері, поза їхньою увагою залишилося багато актуальних питань щодо процедури та порядку виконання рішень іноземних судів в Україні.

Мета статті – аналіз стану визнання та виконання судових рішень іноземних держав в Україні сьогодні.

Виклад основного матеріалу. Порядок визнання і виконання рішень іноземних судів та арбітражів на території України врегульований положеннями як міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Україною, так і положенням національного законодавства. Серед міжнародних договорів виділяють окремо багатосторонні універсальні Гаазькі конвенції, регіональні договори, двосторонні договори про правову допомогу та консульські конвенції [1, с. 229].

У межах національного законодавства порядок визнання рішення іноземного суду/арбітражу детально врегульований Розділом IX Цивільного процесуального кодексу України. Саме Розділ як засіб юридичної графіки призначений для виокремлення правових інститутів та їх подальшої формалізації у змісті нормативно-правового акту [2, с. 238]. Наведене дає достатні підстави вважати, що група норм права, яка регламентує визнання і виконання рішень іноземних судів та арбітражів трансформувалась в межах процесуального права до окремого інституту права, що засвідчує важливість цієї групи відносин щодо їх правового регулювання.

З назви Розділу IX Цивільного процесуального законодавства України випливає, що його положеннями врегульовується порядок визнання як рішень іноземних судів, міжнародних арбітражів та третейських судів [3]. Процедура розгляду питання про надання згоди на визнання іноземного суду реалізується особою шляхом подання клопотання стосовно рішень, прийнятих іноземними судами та заяви про примусове виконання рішень міжнародного арбітражу. Отже, якщо звернення до суду із заявою про надання дозволу на визнання рішення іноземного суду, чи арбітражу є правом, то способом реалізації такого права є звернення до суду з відповідною заявою, чи клопотанням.

Цивільний процесуальний кодекс України не визначає предмет рішень щодо визнання та надання згоди, на виконання яких особа повинна подати відповідне клопотання/звернутись із заявою. Положення ст. 81 Закону України "Про міжнародне приватне право" передбачають, що в Україні можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів у справах, що виникають з цивільних, трудових, сімейних та господарських правовідносин, вироки іноземних судів у кримінальних провадженнях у частині, що стосується відшкодування шкоди та заподіяних збитків, а також рішення іноземних арбітражів [4]. Своєю чергою, згідно з положеннями ч. 2 ст. 81 цього Закону, в Україні не можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів у справах щодо стягнення заборгованості з підприємства оборонно-промислового комплексу на користь юридичної особи держави-агресора та/або держави-окупанта або юридичної особи з іноземними інвестиціями

Визнання і виконання рішень іноземних судів та арбітражів на території України

чи іноземного підприємства держави-агресора та/або держави-окупанта [4]. Отже, подане свідчить, що Україна не визнає підвідомчість таких справ іноземним юрисдикційним органам, а відтак – такі рішення не можуть бути визнані та виконані в межах території України.

В процесуальному аспекті простежуються відмінності у правовому регулюванні порядку подачі заяви про визнання рішення міжнародного комерційного арбітражу на надання дозволу на його виконання, а також клопотання про визнання рішення іноземного суду та надання дозволу на його виконання. Так, положеннями ч. 4 ст. 476 ЦПК України передбачено, що до заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу додаються копії заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу відповідно до кількості учасників судового розгляду, оригінал документа про сплату судового збору. До заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, поданої без додержання вимог, визначених у цій статті, застосовуються положення статті 185 цього Кодексу [3]. Тобто така заява залишається без руху. Заявник повинен надати такі документи, а саме – копію/оригінал арбітражної угоди, арбітражного рішення до суду до початку судового розгляду вказаної заяви. Аналогічні вимоги передбачені чинним законодавством України до подачі доказів зі справи під час подання позовної заяви. Також, відповідно до ст. 477 ЦПК України, за клопотанням однієї із сторін суд витребує докази у порядку, встановленому цим Кодексом [3]. Така процедура близька за своїм змістом із позовним провадженням. Необхідність у цьому, як випливає зі змісту глави, полягає у більш складному предметі дослідження та оцінки під час розгляду питання про надання згоди на визнання та виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу з огляду на положення ст. 478 ЦПК України. Так, для вирішення питання визнання та надання згоди на примусове виконання рішення міжнародного арбітражу слід дослідити питання відповідності винесення рішення у спорі арбітражній угоді, відповідність її умовам, наявність постанови з питань, що виходять за межі арбітражної угоди тощо.

Подане свідчить, що процедура розгляду заяви про визнання рішення міжнародного арбітражу та надання дозволу на його виконання є більш складною.

Процесуальним законодавством України не вимагається подачі копії додатків до клопотання про визнання та надання згоди на виконання рішення іноземного суду відповідно до кількості учасників, під час подачі заяви про визнання рішення іноземного суду та надання дозволу на його виконання не додається документ про сплату судового збору. У випадку не оформлення відповідного клопотання відповідно до вимог, передбачених цією главою, або не додання до змісту клопотання всіх перелічених документів, подане клопотання залишиться без розгляду та його подальшого повернення разом з документами, що додані до нього, особі, яка його подала (ч. 4 ст. 466 ЦПК України) [3].

Отже, процедура визнання та надання згоди на виконання рішень іноземних судів, виходячи з положень національного законодавства, є більш спрощеною за своїм змістом від аналогічної стосовно рішень міжнародних арбітражів.

Цивільний процесуальний кодекс України передбачає письмове повідомлення боржника в п'ятиденний строк та внесення судом йому пропозицій у місячний строк подати можливі заперечення щодо заяви/клопотання про визнання та надання згоди на виконання іноземного рішення, подачу документів до початку розгляду справи по суті. Наведене дає достатні підстави вважати, що існують окремі стадії провадження у цій категорії справ. Так, на першій стадії – вчинення підготовчих процесуальних дій. В подальшому – розгляд заяви/клопотання по суті. У цьому вбачається також відмінність провадження у зазначеній категорії справ від провадження на стадії виконання рішення суду в аналогічній категорії господарських, цивільних справах, які розглядаються національними судами [5].

Висновки. Підсумовуючи слід зазначити, що процедура визнання і надання згоди на виконання рішень іноземних судів та міжнародних арбітражів національним судовим органом є найбільш оптимальним механізмом їх реалізації у вітчизняному правовому полі для забезпечення належного функціонування вітчизняної правової системи та стабільності її публічного правопорядку.

Необхідність визнання та виконання рішень іноземних судів пов'язані із здійсненням захисту права фізичної та юридичної особи на території України, підтвердженого відповідним рішенням. Удосконалення процедури виконання рішень іноземних судів в Україні потребує комплексного підходу, який охоплює не тільки правові аспекти, але й політичні, економічні та соціальні фактори.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кузьменко С. Г. Міжнародне приватне право: навч. посіб. / Н. В. Аляб'єва та ін.; за ред. С. Г. Кузьменка. Київ: Центр навч. літ., 2010. 316 с.
2. Фортуна Т. Я. Поняття та правова природа визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні. *Адвокат*. 2011. № 7(130). 496 с.
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40, 40–42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 17.04.2023).
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15> (дата звернення: 17.04.2023).
5. Белікова С. О. Визнання та виконання іноземного судового рішення: теоретичні і практичні аспекти. *Наукова стаття 19 с.* URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/35/545/1153-1?inline=1> (дата звернення: 17.04.2023).

REFERENCES

1. Kuzmenko S. H. **Mizhnarodne pryvatne pravo: navch. posib.** [International private law: teaching manual] / N. V. Aliabieva ta in.; za red. S. H. Kuzmenka. Kyiv: Tsentr navch. lit., 2010. 316 p.
2. Fortuna T. Ya. Poniattia ta pravova pryroda vyznannia ta vykonannia rishen inozemnykh sudiv v Ukraini.[Concept and legal nature of recognition and enforcement of decisions of foreign courts in Ukraine] *Advokat*. 2011. No. 7 (130). 496 p.
3. **Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy** [Civil Procedure Code of Ukraine]: Zakon vid 18 bereznia 2004 r. No. 1618-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2004. No. 40, 40–42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (Accessed: 17.04.2023). [in Ukrainian].
4. **Pro mizhnarodne pryvatne parvo** [About international private law]: Zakon Ukrainy vid 23 chervnia 2005 r. No. 2709-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2005. No. 32. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>(Accessed: 17.04.2023). [in Ukrainian].
5. Belikova S. O. Vyznannia ta vykonannia inozemnoho sudovoho rishennia: teoretychni i praktychni aspekty[Recognition and enforcement of a foreign court decision: theoretical and practical aspects]. *Naukova stattia 19 s.* URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/35/545/1153-1?inline=1>(Accessed: 17.04.2023). [in Ukrainian].

Дата надходження: 18.04.2023 р.

Rostyslav Bundz

Lviv Polytechnic National University,
assistant of the Criminal Law and Procedure Department
of the Educational and scientific institute
of law, psychology, and innovation education of
PhD in Law

**RECOGNITION AND ENFORCEMENT OF DECISIONS OF FOREIGN COURTS
AND ARBITRATIONS ON THE TERRITORY OF UKRAINE**

The article highlights the current problem of recognition and enforcement of decisions of foreign courts and arbitrations on the territory of Ukraine – circumstances that make such enforcement impossible or difficult.

The issue of recognition and enforcement of court decisions of foreign states in Ukraine does not lose its relevance today. Decision of foreign court shall be recognized and executed in Ukraine, if its recognition and execution is envisaged by the international agreements of Ukraine. Decision of foreign court may be compulsory executed in Ukraine during three years starting from the day when it enters into force. Petition for granting permit to compulsory execution of decision of foreign court shall be submitted under the procedure, envisaged by the international agreements of Ukraine. If the above petition and documents submitted thereof are not registered in compliance with the requirements provided for by the legislation or not all necessary documents are submitted thereto, the respective court of Ukraine shall return them to the beneficiary (or its representative) without consideration. The issue related to grant of permit to compulsory execution of decision of foreign court under beneficiary's petition shall be considered by the Court of Appeal of the Autonomous Republic of Crimea, appeal oblast, Kyiv and Sevastopol city courts at the place of permanent or temporary residence or stay (location) of the debtor. If it is impossible to define location of the debtor, the issue related to grant of permit to compulsory execution of decision of foreign court shall be considered by the respective court of Ukraine at the place of location of debtor's property in Ukraine. The procedure for recognition and consent to the execution of decisions of foreign courts, based on the provisions of national legislation, is more simplified in its content than the similar procedure for decisions of international arbitrations. The need to recognize and enforce a court decision of a foreign state is related to the protection of the rights of individuals and legal entities on the basis of the corresponding decision on the territory of Ukraine.

Key words: recognition; international cooperation; implementation; court decisions; foreign courts.